

Inspiracja a motywacja

Poezja Krzysztofa Kamila Baczyńskiego na lekcjach JPJO

DOI: 10.47050/jows.2025.3.73-84

Zapewnienie w polskiej szkole wsparcia merytorycznego uczniom z doświadczeniem migracji to zadanie wymagające szczególnej uwagi. Utwory literackie, zwłaszcza poetyckie, nie tylko wymagają niezbędnej do ich interpretacji wiedzy z historii powszechnej i historii literatury, ale wywołują w uczniach konsternację z powodu trudnej do rozszyfrowania metaforyki. Mimo tych przeszkód warto jednak po literaturę piękną sięgać, bo obcowanie z nią korzystnie wpływa na rozwój samoświadomości językowej.

MAGDALENA HIEROWSKA
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

INSPIRATION VERSUS MOTIVATION. KRZYSZTOF KAMIL BACZYNSKI'S POETRY IN POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE LESSONS

This article presents three B2/C1-level lesson plans for students with migration experience, based on Krzysztof Kamil Baczyński's works, including *Poles* and excerpts from *Happy Roads and Sparrows*. Due to the metaphorical complexity of such texts, they pose particular challenge to non-native Polish speakers. The article offers guidance on preparing poetry-based lessons. The activities combine lexical and grammatical exercises with discussions on interpretation, helping students develop listening, reading, writing, and speaking skills while avoiding the reinforcement of traumatic experiences. The activities also integrate grammar topics such as noun and adjective declension, distinctions between adjectives and adverbs, and the functions of parts of speech, promoting a deeper understanding of language and the concept of war in a broader context.

KEY WORDS: KRZYSZTOF KAMIL BACZYŃSKI, POETRY, WAR, LITERARY TEXT, MOTIVATION, GRAMMAR, LEXIS, EXERCISES, LESSON PLANS

Nie od dziś uczniowie z doświadczeniem migracji są obecni w polskich szkołach i nie po raz pierwszy na szczeblu krajowym podejmuje się kroki, by system edukacji odpowiadał na potrzeby w tym zakresie. Już kilka lat temu przemierzaliśmy „drogę od przekonania, że poloniści pracujący w szkołach mają kwalifikacje i kompetencje, by uczyć polskiego jako języka obcego, drugiego, języka edukacji szkolnej, do pewności, że muszą to robić osoby wyspecjalizowane w glottodydaktyce. Porównanie z anglistami czy romanistami jest tu o tyle nietrafione, że polscy nauczyciele języków obcych sami najpierw nauczyli się danego języka, a potem kształcili się, by tego języka uczyć innych. Poloniści zaś to rodzimi użytkownicy języka polskiego, który przyswoili w sposób naturalny, a wykształcenie filologiczne dało im narzędzia do pracy nauczycielskiej w zakresie przedmiotu szkolnego «język polski». Jednak wielu polonistów (a także nauczycieli innych przedmiotów) podjęło podyplomowe studia glottodydaktyczne, wielu także brało i bierze udział w kursach i warsztatach z międzykulturowości i pracy z uczniami migrantami” (Karolczuk 2019: 1). Dzięki doszkalaniam lepiej rozumieją trudności, z jakimi w szkole mierzą się uczniowie cudzoziemscy. Praca z uczniami z doświadczeniem migracji, zwłaszcza proces przygotowywania ich do egzaminu maturalnego, jest bowiem zadaniem bardzo skomplikowanym¹.

1 Dodatkowym wyzwaniem dla uczących jest udzielanie wychowankom właściwego wsparcia psychologicznego (zob. Witkowski 2023).

Nadrzędnym celem artykułu jest prezentacja materiałów dydaktycznych, które mogą pomóc w pracy z uczniami z doświadczeniem migracji na trzecim etapie edukacyjnym. Proponowane tu scenariusze lekcji zostały oparte na wybranych wierszach Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Wybór tekstów kultury tego poety motywowany był wymogami maturalnymi dotyczącymi znajomości jego wierszy, ćwiczenia mogą być jednak wykorzystywane również w pracy z obcokrajowcami, którzy chcą poszerzyć znajomość języka polskiego (zadania pomagają rozwijać podstawowe sprawności językowe: rozumienie ze słuchu, pisanie i mówienie, a także kompetencje lingwistyczne – znajomość słownictwa i gramatyki) i poznać lepiej polską poezję. Proponowane tu trzy lekcje mogą wspomóc nauczycieli poszukujących sposobów budowania własnych konspektów lekcji dodatkowych.

Autorskie scenariusze zaprezentowano w maju 2024 roku na Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Teksty kultury w (glotto)dydaktyce”, organizowanej przez Centrum Badań nad Dydaktyką Języka i Literatury Wydziału Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW) oraz Katedrę Języków Słowiańskich Przykarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankiwsku. Ćwiczenia nie były dotychczas realizowane podczas lekcji szkolnych, ale wykorzystywano je na zajęciach z języka polskiego jako obcego w szkole językowej podczas zajęć indywidualnych oraz na dodatkowych zajęciach dla obcokrajowców na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, dlatego każdy moduł jest zaplanowany na dziewięćdziesiąt minut, czyli dwie szkolne jednostki lekcyjne.

Pierwsza próba sprawdzenia użyteczności ćwiczeń miała miejsce w 2023 roku na zajęciach JPJO w szkole językowej przygotowującej uczniów do egzaminów na studia w Polsce. Zajęcia prowadzono w trybie online z uczniami mieszkającymi w Ukrainie. Jedną z uczennic, która w momencie, gdy 24 lutego 2022 roku wybuchła wojna, była uczestniczką kursu na poziomie B1, starała się o przyjęcie na studia w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Rok później, studiując już w Polsce, wykonała proponowane zadania dotyczące twórczości Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, co obudziło w niej potrzebę napisania wiersza inspirowanego działaniami wojennymi w Ukrainie. Inna uczennica, obecnie studiująca na Uniwersytecie Jagiellońskim, uznała, że interpretacja tak trudnych tekstów jest bardzo cenna, gdyż wymaga więcej zaangażowania. Student medycyny, który rozwiązywał ćwiczenia podczas lekcji dodatkowych na UKSW, uznał, że takie ćwiczenia, choć nie znajdują się w obszarze jego zainteresowań, bardzo pobudzają jego wyobraźnię.

Trudności a motywacja

Baczyński pisał o problemach ważnych i ponadczasowych, w których pojęcie szacunku dla narodu i jego trudnej drogi do wolności było przedstawiane w wielu aspektach. „Poezję Baczyńskiego można przyrównać do wulkanicznej lawy, nieustannie pulsującej, wciąż poszukującej swojego stałego kształtu, gorejącej i nieujarzmionej”. „Poeta w typowy dla siebie sposób tworzy baśniową rzeczywistość, niczym średniowieczny alchemik miesza ze sobą sen i jawę, sytuacje realne z obszarem fantastycznej magii” (Spyra 2015: 160). „Baśniowość, wizyjność i fantazyjność stały się cechami rozpoznawczymi poezji młodego artysty, który uparcie próbował przezwyciężyć ponurą klątwę historii. Ta jednak okazała się silniejsza i w końcu przywiodła młodego poetę do śmierci” (Spyra 2015: 165). Według Jerzego Zagórskiego (1979: 398) Baczyński to „największ[a] poetycka indywidualność w Polsce od czasu Juliusza Słowackiego”. Na jego twórczość ogromny wpływ miały trudne doświadczenia okupacyjne. W lirycznych frazach poprzez osobiste cierpienie kreował więc w wyobraźni świat, w którym okrucieństwo wojny miało zostać należycie rozliczone. Jego twórczość była ważnym sygnałem dla ówczesnego pokolenia walczącego o wolność. Dziś, doceniona przez badaczy literatury i historyków, poezja Baczyńskiego jest natomiast ważnym ogniwem procesu kształcenia młodego pokolenia², choć jej językowa i pojęciowa złożoność sprawia uczniom, zwłaszcza tym z doświadczeniem migracji, znaczne problemy.

Od poezji w glottodydaktyce nie można jednak stronić, gdyż, jak wskazuje Wioletta Próchniak, jest ona „jedną z najwyższych form języka – jej artystyczną wartość i poznawczą siłę trudno przecenić. Pisane po polsku wiersze należą do najbardziej złożonych i najciekawszych faktów językowych. Można w nich widzieć graniczne stany mowy, ale zarazem są jak soczewka, w której skupiają się wszystkie możliwości polszczyzny. Jeśli więc praktyka glottodydaktyczna zmierzać ma do biegłego opanowania języka przez uczącego się, to umiejętność przeczytania wiersza w całym jego semantycznym zniuansowaniu jest tej biegłości najlepszym probierzem, a widziane z takiej perspektywy wykorzystanie poezji jako materiału glottodydaktycznego staje się koniecznym elementem wchodzenia w przestrzeń nowego języka” (Próchniak 2012: 9).

Najlepiej byłoby, gdyby nauczyciel wprowadzał uczniów w tę przestrzeń w tempie dostosowanym do ich możliwości, jednocześnie motywując i wspierając ich rozwój. Powinien to również czynić w taki sposób, aby chcieli samodzielnie kierować swoim procesem uczenia się³. W świetle wymagań podstawy programowej, kładącej nacisk między innymi na rozwijanie u uczniów potrzeb poznawczych, zaleca się, aby inspirowanie uczących się do samodzielnej aktywności odbywało się właśnie na drodze wykorzystania różnego rodzaju tekstów kultury. Satysfakcjonującą nagrodą powinien być zaś dla nich sam proces dążenia do realizacji wyznaczonego celu, o czym przypomina w swoich rozważaniach na temat coachingu Marcin Miłko (2020)⁴. Według badacza, „jednym z głównych celów nauczyciela powinno być wykreowanie przestrzeni do nauki, tak aby uczeń mógł w pełni wykorzystać swój potencjał. Żeby to zrobić, potrzebne jest zbudowanie zaufania niezbędnego do prowadzenia partnerskiego dialogu, opartego na szczerości i wzajemnym zrozumieniu” (Miłko 2020: 42).

Interpretacja a inspiracja

Zaprezentowane ćwiczenia mają ułatwić językowy odbiór poezji Baczyńskiego, aby ułatwić uczniom jej interpretację. Nauczyciel powinien mieć jednak świadomość, że omówienie zagadnień leksykalnych i gramatycznych nie wystarczy. Żeby uczeń z doświadczeniem migracji mógł interpretować polską poezję, musi też poznać jej kontekst. Dlatego oprócz przeprowadzonych ćwiczeń ważne jest dokładne omówienie trudnej metaforyki i tła literackiego głęboko osadzonego w kulturze narodowej. Rozważne działania nauczyciela mogą sprawić, że uczeń zacznie rozumieć literaturę i odczytywać ją przez pryzmat własnych doświadczeń, co w sferze interpretacyjnej jest bardzo istotne. Niezbędne jest również pobudzenie jego fantazji i zachęcanie go do budowania autorskich form pisarskich.

² W 2022 r. Instytut Pamięci Narodowej wydał pracę podkreślającą potrzebę pielęgnowania pamięci o wybitnym pisarzu (Klimczak 2022). Tego rodzaju publikacje zawierające obszerną notę biograficzną oraz podkreślające główne przesłanie poezji Baczyńskiego pozwalają na wyraźne uobecnienie sylwetki poety w świadomości współczesnego pokolenia.

³ Tomasz Gajderowicz i Maciej Jakubowski (2021) w swoim artykule nt. motywacji zwracają uwagę na to, że „o ile w rozwiązywaniu zagadek wymagających kreatywnego spojrzenia motywacja wewnętrzna pomaga, to już w problemach wymagających wytrwałości i sporego nakładu pracy (która nie zawsze daje satysfakcję na bieżąco) sama motywacja wewnętrzna może nie wystarczyć. Uczenie się języków obcych niewątpliwie wymaga też zaangażowania i wytrwałości. Nauka słówek, gramatyki i innych niezbędnych elementów jest często żmudna i wymaga poświęcenia znacznej ilości czasu w stosunkowo długim okresie”.

⁴ „Coaching jest interaktywnym procesem, który pomaga pojedynczym osobom lub organizacjom w przyspieszeniu tempa rozwoju i polepszeniu efektów działania. Coache pracują z klientami w zakresach związanych z biznesem, rozwojem kariery, finansami, zdrowiem i relacjami interpersonalnymi. Dzięki coachingowi klienci ustalają konkretniejsze cele, optymalizują swoje działania, podejmują trafniejsze decyzje i pełniej korzystają ze swoich naturalnych umiejętności” (Miłko 2020: 40).

To bardzo ważny element procesu intuicyjnego rozumienia poezji, uczeń staje się bowiem wówczas kreatorem wyobraźni zakodowanej w obcym języku.

Podsumowując, najważniejszym zadaniem proponowanego w niniejszym tekście zestawu ćwiczeń jest poprawienie sprawności językowej ucznia, a także rozbudzenie jego wyobraźni i umożliwienie mu swobodnego interpretowania trudnych utworów literackich. Tak jak w utworze Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Wróble*: „Niebo się ziemi skłania / leżąc śniegiem na drzewach”, tak powinien się skłaniać potrzebom uczniów nauczyciel i dzięki słowu z pełną powagą oraz odpowiedzialnością otwierać świat ich wyobraźni.

BIBLIOGRAFIA

-
- Baczyński, K.K. (2002), *Wiersze*, Kraków: Wydawnictwo Literackie.
  - *Europejski system opisu kształcenia językowego* (2003), Warszawa: CODN.
  - Federowicz, M., Terepyschyi, S. (2024), *Polska edukacja wobec wojny w Ukrainie. Znaczenie szkolnych relacji w procesach integracyjnych i we wzmacnianiu spójności społecznej*, „Studia BAS” nr 30(79), s. 63–89.
  - Gajderowicz, T., Jakubowski, M. (2021), *Motywacja, ocenianie i nauka języków obcych – Popularne przekonania a dowody z badań naukowych*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4, s. 125–128.
  - Izdebska-Długosz, D. (2021/2022), *Nauczanie języka polskiego jako obcego dzieci z doświadczeniem migracji w szkole podstawowej – Sieci współpracy i samokształcenia*, „Język Polski w Szkole Podstawowej. Zeszyty Kieleckie”, nr 1: *Język polski jako obcy*, s. 7–22.
  - Janowicz, M. (2009), *Uczenie się. Wybrane zagadnienia*, „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis. Oeconomica”, nr 273(56), s. 73–82.
  - Karolczuk, A. (2019), *Od redakcji*, „Języki obce w szkole” nr 4, s. 1.
  - Kazimierczak, P. (2019), „Komu piosenkę?” *O recepcji piosenek wśród dzieci i młodzieży na lekcjach języka polskiego jako obcego*, [w:] K. Ziolo-Pużuk (red.), *Panorama glottodydaktyki polonistycznej – wyzwania, kierunki, pytania*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, s. 137–148.
  - Klimczak, P. (2022), *Krzysztof Kamil Baczyński*, Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Pamięci Narodowej.
  - Kołodziejczak, M. (2015), *Analiza pojęcia wojny, agresji i napaści zbrojnej oraz przykłady ich użycia w aktach prawnych obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej*, „Obronność. Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej”, nr 2(14), s. 70–79.
  - Kordziński, J. (2007), *Motywacja – tajemnica szkolnych sukcesów. Jak wzbudzić w uczniach pragnienie uczenia się – poradnik nauczyciela*, Warszawa: Verlag Dashöfer.
  - Lipińska, E. (1996), *Niemodne dyktanda*, „Języki Obce w Szkole”, nr 5, s. 114–122.
  - Lipińska, E., Seretny, A. (2006), *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*, Kraków: Wydawnictwo UNIVERSITAS.
  - Lisowski, Z. (2008), *Tragizm wojny i okupacji w poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Tadeusza Różewicza i Zbigniewa Herberta*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper.
  - Miłko, M. (2020), *Jakie kompetencje coachingowe powinien mieć nauczyciel języka polskiego jako obcego?*, [w:] K. Ziolo-Pużuk (red.), *Refleksyjny praktyk. O pracy nauczyciela języka polskiego jako obcego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, s. 39–48.
  - Mozil, C., Koteluk, M. (2013), *Pieśń o szczęściu*, [plik wideo] <www.youtube.com/watch?v=brftyIVBy4c>, [dostęp: 13.01.2025].

- Neszew, V. (2020), *Po polsku o Młodej Polsce, czyli wiersze modernistyczne na lekcji języka polskiego jako obcego*, [w:] K. Ziolo-Pużuk (red.), *Refleksyjny praktyk. O pracy nauczyciela języka polskiego jako obcego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, s. 113–124.
- Pakura, M., Wronka-Szybko, M. (2020), *Motywacja w procesie uczenia się języka polskiego na przykładzie romskiej mniejszości etnicznej*, [w:] D. Gabryś-Barker, R. Kalamarz (red.), *Postrzeganie i rola motywacji w procesie glottodydaktycznym: perspektywa nauczyciela i ucznia*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 133–146.
- Pro Patria Poland Team (2019), *Krzysztof Kamil Baczyński – żołnierz Armii Krajowej, powstaniec warszawski*, [plik wideo] <www.youtube.com/watch?v=CSc4YSnCV8k>, [dostęp: 13.01.2025].
- Próchniak, W. (2012), *Klucz do wierszy. Poezja w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Rusiecki, J. (1993), *Rozwijanie sprawności słuchania ze zrozumieniem. Podstawy teoretyczne i propozycje ćwiczeń*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4, s. 296–303.
- Seretny, A., Lipińska, E. (2005), *ABC Metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków: Wydawnictwo UNIVERSITAS.
- Spyra, P. (2015), *Optymizm i wojenna zawierucha. O wybranych lirykach Krzysztofa Kamila Baczyńskiego*, „Społeczeństwo. Edukacja. Język”, nr 3, s. 159–166.
- Witkowski, J. (2023), *Model integracji edukacyjnej jako podstawa szkolnego sukcesu wszystkich uczennic i uczniów*, referat przedstawiony na konferencji międzynarodowej *Edukacja językowa i literacka od przedszkolaka do seniora*, Warszawa.
- Zagórski, J. (1979), *Śmierć Słowackiego*, [w:] Z. Wasilewski (red.), *Żołnierz, poeta, czasu kurz... Wspomnienia o Krzysztofie Kamile Baczyńskim*, Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Ziolo-Pużuk, K. (2020), *Small talk w klasie i poza nią – krótka rozmowa, która buduje relacje i wspiera rozwój kompetencji komunikacyjnej*, [w:] K. Ziolo-Pużuk (red.), *Refleksyjny praktyk. O pracy nauczyciela języka polskiego jako obcego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

MAGDALENA HIEROWSKA Doktorantka w Szkole Doktorskiej na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Absolwentka Szkoły Aktorskiej Haliny i Jana Machulskich przy Polskim Ośrodku ASSITEJ, Akademii Teatralnej w Warszawie (Wydział Wiedzy o Teatrze), Uniwersytetu Warszawskiego (Wydział Zarządzania) oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego na kierunku filologia polska (Wydział Nauk Humanistycznych). Artystyczną drogę rozpoczęła od pracy na scenie jako aktorka, reżyserka i scenarzystka. W latach 2006–2018 prowadziła autorską scenę niezależną. Obecnie w charakterze publicystki współpracuje z czasopismami „Scena”, „E-teatr” oraz „Teatr dla Wszystkich”. Jest lektorem języka polskiego jako obcego oraz egzaminatorem.

Artykuł został pozytywnie zaopiniowany przez recenzenta zewnętrznego „JOWS” w procedurze *double-blind review*.

Scenariusze lekcji

cykl zajęć na podstawie twórczości Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

LEKCJA I

Temat lekcji: „Kim był Krzysztof Kamil Baczyński?”

Typ szkoły: szkoła ponadpodstawowa, studenci, osoby dorosłe

Czas trwania: 2 × 45 min

Poziom nauczania: B2, C1

Cele lekcji

- ➔ Zapoznanie uczniów z postacią Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i jego poezją.
- ➔ Zaznajomienie uczniów ze słownictwem dotyczącym wojny i działań wojennych.
- ➔ Utrwalenie wiedzy na temat odmiany przez przypadki rzeczownika „żołnierz”.

Metody i techniki pracy

- ➔ *Inquiry-Based Learning*
- ➔ *peer feedback*
- ➔ wykład konwersatoryjny
- ➔ eksponująca
- ➔ praktyczna
- ➔ audiowizualna
- ➔ aktywizująca

Przebieg lekcji

Wprowadzeniem do lekcji jest krótki życiorys poety przedstawiony tak, by poszerzyć znajomość słownictwa. Ponieważ najbardziej znane wiersze Baczyńskiego powstały podczas II wojny światowej, warto odnieść się do tematu działań wojennych. Należy przy tym pamiętać, że poruszany problem może wywołać różnorodne emocje, zwłaszcza u tych uczniów, którzy opuścili rodzinny kraj z powodu toczonych na jego terenie walk. Nauczyciel powinien więc wykazać się empatią, formułować wspierające komunikaty, które budują poczucie wartości i niwelują lęk przed krytyką. Dzięki temu powstanie środowisko, w którym uczniowie będą mieli poczucie bezpieczeństwa i zrozumienia. Dzięki przyjacielskim relacjom łatwiej nauczycielowi odczytać ich emocje. „Najgorsze [bowiem], co może przydarzyć się osobie uchodźczej w nowym miejscu, to brak zrozumienia i kolejne powody do odczuwania stresu i traumy, najlepsze zaś to możliwość otwartego mówienia o swoich doświadczeniach i odczuciach, podzielenia się z innymi własną niepewnością i napięciem, pod warunkiem jednak, że natrafi to na otwartość drugiego człowieka i społeczne uznanie. W praktyce najczęściej występuje mieszanina jednego i drugiego. Przy tym wszelkie działania otoczenia na rzecz radzenia sobie przez osobę uchodźczą z poczuciem niepewności działają też na rzecz jej wydobywania się z zespołu stresu pourazowego, odzyskiwania poczucia kontroli i sprawczości, ponownego odczuwania własnej podmiotowości w miejsce uprzedmiotowienia” (Federowicz i Terepshchyi 2024: 77).

ROZUMIENIE ZE SŁUCHU (20 min)

Nauczyciel pokazuje materiał filmowy *Krzysztof Kamil Baczyński – żołnierz Armii Krajowej, powstaniec warszawski* (Pro Patria Poland Team 2019), a następnie prosi uczniów, aby rozwiązali ćwiczenie typu PRAWDA/FAŁSZ.

Ćwiczenie

Wskaż, które dane zdanie jest prawdziwe (P), a które fałszywe (F). Pierwsze rozwiązanie jest przykładem.

a.	Krzysztof Kamil Baczyński był politykiem.	P/F
b.	Krzysztof Kamil Baczyński zginął 4 sierpnia 1944 roku.	P/F
c.	Juliusz Słowacki był przyjacielem Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.	P/F
d.	Ojciec Krzysztofa Kamila Baczyńskiego mieszkał w Legionowie.	P/F
e.	Krzysztof Kamil Baczyński walczył o Zośkę.	P/F
f.	Krzysztof Kamil Baczyński został pochowany na Powązkach.	P/F

Poniżej znajduje się inny tekst, którego mogą wysłuchać uczniowie, rozwiązując taki sam typ ćwiczenia:

Krzysztof Kamil Baczyński urodził się 22 stycznia 1921 roku w Warszawie. Należał do pokolenia Kolumbów, czyli polskich pisarzy urodzonych w latach 20. XX wieku. Nazwa ta pochodzi od tytułu powieści Romana Bratnego *Kolumbowie. Rocznik 20.* z 1957 roku. Ojciec pisarza, Stanisław Baczyński, był żołnierzem Legionów Polskich oraz krytykiem literackim, natomiast matka Stefania, z domu Zieleńczyk, była nauczycielką i autorką podręczników szkolnych. Poezja stała się dla młodego Baczyńskiego bardzo ważnym elementem życia, można nawet uznać, że stworzyła jego osobowość.

W 1931 roku Baczyński rozpoczął edukację w Państwowym Gimnazjum Męskim im. Stefana Batorego, następnie uczęszczał do liceum o profilu humanistycznym. Wyróżniał się znajomością literatury polskiej i francuskiej. Pomimo trudności z zaliczeniem matematyki w czerwcu 1939 roku, przed samym wybuchem II wojny światowej, zdał egzamin maturalny. Zginął podczas powstania warszawskiego 4 sierpnia 1944 roku jako żołnierz Armii Krajowej. Na placu Teatralnym, gdzie poległ, w latach 50. XX wieku w ścianę frontową Pałaca Blanka wmurowano tablicę upamiętniającą śmierć młodego poety.

W stulecie urodzin Baczyńskiego Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił go patronem roku 2021. W ten sam sposób uhonorowano również Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Stanisława Lema, Cypriana Norwida oraz Tadeusza Różewicza.

Ćwiczenie

Wskaż, które zdanie jest prawdziwe (P), a które fałszywe (F).

a.	Krzysztof Kamil Baczyński był przyjacielem Kolumba.	P/F
b.	Krzysztof Kamil Baczyński uczestniczył w II wojnie światowej.	P/F
c.	Ojciec Krzysztofa Kamila Baczyńskiego był nauczycielem.	P/F
d.	Krzysztof Kamil Baczyński był z pochodzenia Francuzem.	P/F
e.	Krzysztof Kamil Baczyński zginął podczas powstania warszawskiego.	P/F
f.	W 2021 roku Krzysztof Kamil Baczyński został uhonorowany.	P/F

SŁOWNICTWO (10 min)

Ćwiczenie

Dopasuj definicje do podanych wyrazów. Pierwsze rozwiązanie jest przykładem.

a.	ruiny	1. osoba walcząca na wojnie
b.	front	2. miejsce, gdzie toczy się walka na wojnie
c.	okupacja	3. konstrukcja lub budowla wzniesiona na pamiątkę poległych żołnierzy
d.	żołnierz	4. czasowe zajęcie obcego terytorium przy użyciu siły zbrojnej
e.	pomnik	5. przedmiot służący do walki podczas wojny
f.	parada wojskowa	6. zniszczone budynki
g.	broń	7. uroczysty przemarsz wojska, defilada – uroczystość wojskowa

GRAMATYKA (20 min)

Zagadnieniem gramatycznym omawianym w tej lekcji jest odmiana przez przypadki na przykładzie rzeczownika *żołnierz*. System deklinacji jest bardzo złożony, występuje w nim wiele wyjątków i nieregularności, co utrudnia obcokrajowcom zapamiętywanie i stosowanie zasad.

Ćwiczenie

Wpisz do zdań w tabelce rzeczownik *żołnierz* w odpowiedniej formie.

PRZYPADEK / PYTANIA	LICZBA POJEDYNCZA	LICZBA MNOGA
mianownik kto? co?	Żołnierz Armii Krajowejłożył kwiaty przed pomnikiem na Starym Mieście w Warszawie	..... walczą na froncie podczas wojny
dopełniacz kogo? czego?	W Ogrodzie Saskim w Warszawie jest grób Nieznanego	W tej jednostce wojskowej jest za mało .....
celownik komu? czemu?	Ten film dokumentalny jest poświęcony wybitnemu poecie i	Pierwszego sierpnia prezydent Polski złożył hołd ..... poległym podczas powstania warszawskiego w 1944 roku

biernik kogo? co?	Kula trafiła	Podczas parady wojskowej prezydent powitał wszystkich .....
narzędnik z kim? z czym?	Krzysztof Kamil Baczyński był ..... Armii Krajowej	Krzysztof Kamil Baczyński wraz z innymi ..... walczył w powstaniu warszawskim
miejsownik o kim? o czym?	Piosenka pt. <i>O mój rozmarynie</i> opowiada o poległym w walce	Hanka Ordonówna śpiewała pieśni patriotyczne o .....

PISANIE (20 min)

Napisz esej szkolny pt. *Świat bez wojen* na minimum 180 słów, pokazując w nim, co mogliby zrobić ludzie, żeby nie było wojen na świecie.

PODSUMOWANIE (20 min)

Odczytanie prac pisemnych ze zwróceniem uwagi na wymowę i intonację. Podsumowanie lekcji.

LEKCJA II

Temat lekcji: „Tak daleko, a jednak blisko – Krzysztof Kamil Baczyński i jego poezja dla współczesnego czytelnika. Cechy szczególne Polaków”

Typ szkoły: szkoła ponadpodstawowa, studenci, osoby dorosłe

Czas trwania: 2 × 45 min

Poziom nauczania: B2, C1

Cele lekcji

- ➔ Zapoznanie uczniów z poezją Krzysztofa Kamila Baczyńskiego – analiza utworów.
- ➔ Zaznajomienie uczniów ze słownictwem dotyczącym wojny i działań wojskowych (cz. 2), ze szczególnym uwzględnieniem niezrozumiałych słów w omawianym tekście.
- ➔ Utrwalenie wiedzy na temat łączliwości rzeczownika i przymiotnika – związek zgody: dopasowanie się przymiotnika do rzeczownika pod względem rodzaju, liczby i przypadku.

Metody i techniki pracy

- ➔ *Inquiry-Based Learning*
- ➔ *peer feedback*
- ➔ wykład konwersatoryjny
- ➔ eksponująca
- ➔ praktyczna
- ➔ audiowizualna
- ➔ aktywizująca
- ➔ *small talk*
- ➔ drama

Przebieg lekcji

Nadrzędnym celem lekcji jest pogłębienie znajomości słownictwa na podstawie utworu *Polacy* Baczyńskiego, ze szczególnym uwzględnieniem niezrozumiałych słów z omawianego tekstu – zwłaszcza użytych w znaczeniu metaforycznym. Ważnym elementem są również próby tworzenia definicji i omówienie zagadnienia łączliwości rzeczownika i przymiotnika. Ponieważ sam wiersz może sprawiać dużo trudności interpretacyjnych, warto wykorzystać przy tej okazji metodę *small talku*. Karolina Zioło-Pużuk, rozważając zastosowanie krótkich rozmów formalnych i nieformalnych w artykule *Small talk w klasie i poza nią – krótka rozmowa, która buduje relacje i wspiera rozwój kompetencji komunikacyjnej*, zwraca uwagę na to, że pokazanie uczącym się „wzorców i formuł komunikacji fatycznej, w tym *small talku*, oraz zagadnień socjolingwistycznych i kulturowych, związanych z tym gatunkiem podczas zajęć językowych od początku nauczania języka polskiego jako obcego, może wspierać budowanie relacji z natywnymi użytkownikami języka oraz z innymi uczestnikami zajęć, a tym samym wzmacniać motywację do dalszej nauki i pomagać w rozwijaniu kompetencji komunikacyjnej (Zioło-Pużuk 2020: 99–100).

Metoda ta powinna być elementem wspierającym, a nie docelowym, ponieważ „aby sprostać zadaniu przedstawienia, jakie tematy i w jakim zakresie mogą stać się podstawą do prowadzenia *small talku*, nauczyciel musi do roli lektora – eksperta językowego dodać również funkcję badacza relacji i zjawisk językowych oraz kulturowych i komunikacji międzykulturowej, a następnie przewodnika po tych relacjach” (Zioło-Pużuk 2020: 101–102).

W przypadku utworu *Polacy* Krzysztofa Kamila Baczyńskiego warto w skomplikowanym problemie interpretacyjnym odnaleźć prosty klucz do swobodnego dialogu. Nagromadzenie trudnych słów w tekście może spowodować niezrozumienie całego utworu, natomiast proste komunikaty i wyważona rozmowa o relacjach i sposobach rozumienia wizerunku polskości z użyciem codziennych, a niekiedy nawet nieformalnych wyrażań i zwrotów, może się przyczynić do nawiązania rozmowy pozwalającej na wyrażanie osobistych odczuć w obcym języku.

ROZUMIENIE TEKSTÓW PISANYCH I MÓWIENIE (20 min)

Nauczyciel udostępnia uczniom treść wiersza Baczyńskiego *Polacy* (2022: 473–474) i prosi o przeczytanie utworu oraz wypisanie wszystkich słów, których nie rozumieją. Proponuje uczniom, aby po kolei opowiedzieli o wierszu. Nauczyciel wyjaśnia trudne metafory i słownictwo z zastosowaniem metody *small talk*.

SŁOWNICTWO (10 min)

Ćwiczenie

Połącz rzeczowniki z wybranymi przymiotnikami.

RZECZOWNIKI

organy
step
miecz
posąg
armata
trumna
bohater

PRZYMOTNIKI

stalowy
marmurowy
odważny
średniowieczna
dębowa
piaszczysty
barokowe

ROZUMIENIE TEKSTÓW PISANYCH I MÓWIENIE (15 min)

Ćwiczenie

Odpowiedz na pytania:

1. Jak opisani są Polacy w wierszu Krzysztofa Kamila Baczyńskiego?
2. O jakich strasznych dziejach poeta pisze w wierszu?
Uzasadnij swoją wypowiedź.
3. Jaka jest Polska opisywana przez poetę?

MÓWIENIE (15 min)

Przyjrzyj się reprodukcji obrazu *Poeta* autorstwa Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i spróbuj opisać obraz, zwracając szczególną uwagę na jego treść. Jakie uczucia wywołuje? Co przedstawia? Jak można go interpretować?

PISANIE (20 min)

Napisz esej szkolny pt. *Współczesny Polak w Europie* na minimum 100 słów.

PODSUMOWANIE (10 min)

Odczytanie wybranych prac ze zwróceniem uwagi na wymowę i intonację oraz ich omówienie. Podsumowanie lekcji.

Rys. 1. Krzysztof Kamil Baczyński, *Poeta*, 1938–1944, akwarela, gwasz, papier, 18 × 20,5 cm

Źródło: Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie, baczynski.muzeumliteratury.pl/sublokatorowie-przyszlosci.

LEKCJA III

Temat lekcji: Poezja dostojna – pojęcie natury w poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

Typ szkoły: szkoła ponadpodstawowa, młodzież, studenci, osoby dorosłe

Czas trwania: 2 × 45 min

Poziom: B2, C1

Cele lekcji

- ➔ Zapoznanie uczniów z poezją Krzysztofa Kamila Baczyńskiego – pojęcie natury w twórczości poety.
- ➔ Zaznajomienie uczniów ze słownictwem dotyczącym natury.
- ➔ Powtórzenie, wprowadzenie i usystematyzowanie wiedzy na temat części mowy odmiennych w języku polskim i ich funkcji w zdaniu.

Metody i techniki pracy

- ➔ Inquiry-Based Learning
- ➔ peer feedback
- ➔ wykład konwersatoryjny
- ➔ eksponująca
- ➔ praktyczna
- ➔ audiowizualna
- ➔ aktywizująca

Przebieg lekcji

Nadrzędnym celem tej lekcji jest poszerzenie znajomości słownictwa dotyczącego natury przy wykorzystaniu wiersza Baczyńskiego oraz rozwinięcie umiejętności wyrażania emocji związanych z doświadczaniem piękna. Gramatyka obejmuje powtórzenie, wprowadzenie i usystematyzowanie wiedzy na temat części mowy odmiennych w języku polskim i ich funkcji w zdaniu. Zadaniem nauczyciela jest omówienie materiału w formie powtórkowej (powinien usystematyzować wiedzę uczniów i wytłumaczyć, na jakie pytania odpowiada dana część mowy, czy jest odmienna i co określa). Elementem lekcji jest także piosenka na podstawie *Pieśni o szczęściu* (cykl poetycki *Szczęśliwe drogi*)¹. Piosenka to przyjazna forma komunikacji społecznej, wzbudzająca pozytywne emocje i inspirująca do dalszych prób lingwistycznych. Pełni funkcję poznawczą, ale także może nieco rozluźnić atmosferę lekcji. Utwór Baczyńskiego jawi się też jako dzieło żywe w swej formie i wciąż na nowo interpretowane.

GRAMATYKA

Ćwiczenie (10 min)

Podane w ramce wyrazy wpisz w odpowiednie rubryki tabeli. Uwaga! W ramce są wyrazy, które nie pasują do żadnej kategorii.

piękny	nie	na	spokojny	pierwszy	och!	słonecznie	przed	oraz	natura	ty	liść	lub	opadający	zimno	wieje	i
wietrzny	my	ptak	kilkanaście	rzeka	jedenaste	niech	ach!	za	zimny	pochmurnie	pięcioro	deszcz	wiejący			
pierwsza	trzydziesty	wiosenny	pod	miło	ja	deszczowy										
RZECZOWNIK	CZASOWNIK (IMIESŁÓW)		PRZYMIOTNIK		LICZEBNIK		ZAIMEK									
natura																

¹ Nauczyciel powinien mieć świadomość, że wprowadzanie piosenek na lekcjach uruchamia skuteczniejszy proces przyswajania języka. Zdaniem Pauliny Kazimierczak „ważny jest sposób wykorzystania utworów słowno-muzycznych. Najczęściej stosowane są one jako dodatkowy element zajęć, który polega na uzupełnieniu luk i zaśpiewaniu piosenki. Warto pamiętać, że istnieje wiele możliwości pracy z tekstem i muzyką, a ograniczeniem jest jedynie kreatywność lektora. Wykorzystywanie nowych, nietypowych pomysłów na lekcję z elementami muzycznymi skutkuje zwiększeniem pozytywnego nastawienia uczniów” (2019: 138).

Ćwiczenie (15 min)

Wyrazy w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie, jak pokazano w przykładzie.

Ptaki

Prawie każdy człowiek choć przez chwilę mógł pomyśleć o tym, aby latać. Wzbić się w powietrze i szybować po ..... *bezhmurnym*..... (bezhmurny) niebie w stronę zachodzącego ..... (słońce). Marzył o tym Ikar, a dziś marzą o tym ludzie, którzy chcą poczuć ..... (prawdziwa) wolność.

Ptaki od wieków były obecne w ..... (kultura) wielu narodów. Te latające stworzenia pobudzały ..... (wyobraźnia) ludzi tworzących na podstawie ich wizerunków ..... (opowieść). Ptaki są umieszczane na obrazach, fotografiach, ... (rzeźba) czy monetach i herbach państw. Symbolizują często wolność, wieczność, a nawet waleczność w zależności od ..... (gatunek). Pojawiają się również w ..... (literatura) i wszelkiego rodzaju wierzeniach związanych z harmonią praw natury. Mają dar latania i choć nie wszystkie ptaki posiadają tę zdolność – np. pingwin czy strus – to wzbudzają podziw i są ..... (inspiracja) dla wielu twórców.

Charakterystyczną cechą ptaków jest to, że ich ciało pokryte jest ..... (pióro). Chronią je przed zimnem, wilgocią i zwiększają powierzchnię ..... (skrzydło), co umożliwia lot, a za ster służy im ogon. Dzięki takiej budowie ptaki mogą odbywać długie wędrówki. W Polsce bocian przylatuje na wiosnę, aby ..... (jesień) udać się do Afryki, podobnie jaskółki. Odlatują też ptaki wodne, takie jak dzikie gęsi, ... (czajka) i żurawie, a także pliszki i zięby. Niektóre ..... (ptak) na zimę pozostają w Polsce. Należą do nich wróble, o których pisze Krzysztof Kamil Baczyński.

Ćwiczenie (15 min)

W wierszu Baczyńskiego *Pieśń o szczęściu* zaznacz wszystkie odmienne części mowy. Zrób to, słuchając tekstu piosenki (nauczyciel dwukrotnie puszcza uczniom piosenkę w wykonaniu Czesława Mozila oraz Meli Koteluk, 2013).

Pieśń o szczęściu

Dziś rano cały świat kupiłem
Gwiazdy i słońce, morze, las
I serca, lądy i rzek żyły
Ciebie i siebie, przestrzeń, czas
Dziś rano cały świat kupiłeś
Za jedno serce, cały świat
Nad gwiazdy szczęściem się wybiłeś
Nad czas i morskie głębie lat...
Gorące morza sercem płyną
Pozłocie nieprzebytych sław
Gdzieś rzeki nocy mnie wyminą
W głębokich morzach złotych traw
Chcę czerwien zerwać z kwiatów polnych
Czerwienią nocy spalić krew
Jak piersi nieba chcę być wolny
W chmury się wbić, w koronach drzew

Po wykonaniu zadania lektor proponuje wspólne odczytanie prawidłowych odpowiedzi i wyjaśnienia problematyczne zagadnienia.

ROZUMIENIE TEKSTÓW PISANYCH I MÓWIENIE**Ćwiczenie (20 min)**

Przeczytajcie, zwracając uwagę na wymowę i intonację, fragment wiersza *Wróble* Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i odpowiedzcie na pytanie: Jak wyglądają wróble? Odpowiedź powinna dotyczyć świata przedstawionego w utworze poetyckim.

Wróble

Dzień wróbli i jasności!
w dzbanuszkach małych ptaszków
świat się ustał miłością,
niefrasobliwą łaską.

Na wyciągnięcie ręki
mam czystość ich, puszystość,
jakbym dotykał ciebie
gałęzią ich – wielolistną.

Niebo się ziemi skłania
leżąc śniegiem na drzewach,
oczy mrużysz, zasłaniasz,
piórka w blasku nagrzewasz.

[...]

(Baczyński 2002: 478)

PISANIE (20 min)

Opisz, jak wygląda ptak, który kojarzy się z wolnością. Minimum 100 słów.

PODSUMOWANIE (10 min)

Odczytanie wybranych prac pisemnych ze zwróceniem uwagi na wymowę i intonację. Podsumowanie lekcji.